

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	1	2	3
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester

1059

GEOGRAPHY (In all Mediums)

Paper : III Physical Geography–II

(Climatology & Oceanography)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note :— (1) Attempt **five** questions in all. Q. No. 1 is compulsory. Select **one** question from each of the **four** units. Credit will be given for suitable maps/diagrams and examples. **Students can use unmarked/transparent stencils of the world/country** and coloured pen/pencil.

(2) For USOL/Reappear/Improvement candidate(s) who have not been assessed earlier for Internal Assessment, the question paper in their case shall be of maximum marks allotted to the paper.

1. Attempt any **ten** in about **25** words each :

(i) Climate and weather

(ii) Normal Lapse Rate

(iii) Mean annual temperature and how is it calculated ?

(iv) Precipitation and its types.

- (v) What is meant by physical structure of the atmosphere ?
- (vi) Atmospheric pressure.
- (vii) Pollution and pollutants.
- (viii) Ferrel's Law.
- (ix) Horse latitudes.
- (x) Doldrums.
- (xi) Trade winds.
- (xii) Ocean deeps.
- (xiii) Wave height and length.
- (xiv) Benthos.
- (xv) Gulf Stream.

10×2=20

UNIT—I

- 2. What is Climatology and Metrology ? Discuss the nature and scope of climatology. 3+7=10
- 3. Explain Solar Insolation, discuss horizontal distribution of insolation on the Earth. 10

UNIT—II

- 4. What is meant by Atmospheric disturbances ? Discuss cyclones in detail with the help of diagrams. 2+8=10
- 5. Define Global Warming and discuss its causes, consequences and controls in detail. 10

UNIT—III

- 6. Defining Ocean and Oceanography. Discuss the different types of topographical features of the ocean floor with the help of diagrams. 10
- 7. What is Salinity ? Discuss the ocean water salinity pattern in the world with the help of maps. 10

UNIT—IV

8. What do you mean by Ocean water movements ? Discuss ocean currents of Atlantic Ocean with the help of map. 2+8=10
9. Write notes on :
- (a) Role of Ocean currents in temperature distribution
- (b) Ocean deposits. $5 \times 2 = 10$

(हिन्दी माध्यम)

नोट:—(1) कुल पाँच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। चार यूनिटों में प्रत्येक में से एक प्रश्न करें। उपयुक्त नक्शों/आरेखों तथा विश्व/देश उदाहरणों को क्रेडिट दिया जाएगा। परीक्षार्थी अलक्षित पारदर्शी स्टेंसिल तथा रंगीन पेन/पेंसिल का उपयोग कर सकते हैं।

(2) यू.एस.ओ.एल/रीअपीयर/इंप्रूवमेंट परीक्षार्थी (यों) जिनका आंतरिक मूल्यांकन के लिए आकलन पहले नहीं किया गया है, उनके मामले में प्रश्न पत्र के अंक संबंधित पेपर को आबंटित अंको के अधिकतम अंक के समान होंगे।

1. किन्हीं दस प्रश्नों को 25 शब्दों में करें :

(i) जलवायु और मौसम

(ii) सामान्य धीमी दर

(iii) औसत वार्षिक तापमान और इसकी गणना कैसे की जाती है ?

(iv) वर्षा और इसके प्रकार

(v) वायुमंडल की भौतिक संरचना से क्या अभिप्राय है ?

(vi) वायुमंडलीय दबाव

(vii) प्रदूषण और प्रदूषक

(viii) फेरल का नियम

(ix) अश्व अक्षांश

(x) डोलड्रम

(xi) व्यापार हवाएँ

(xii) महासागर गहराई

(xiii) वेव ऊँचाई और लंबाई

(xiv) बेंथोस

(xv) गल्फ स्ट्रीम

10×2=20

यूनिट-I

2. क्लाइमेटोलॉजी और मेट्रोलॉजी क्या है ? क्लाइमेटोलॉजी की प्रकृति और विषय क्षेत्र पर चर्चा करें। 3+7=10
3. सौर इंसोलेशन की व्याख्या करें, पृथ्वी पर इंसोलेशन के क्षैतिज वितरण पर चर्चा करें। 10

यूनिट-II

4. वायुमंडलीय गड़बड़ी से क्या अभिप्राय है ? चित्र की मदद से चक्रवातों के बारे में विस्तार से चर्चा करें। 2+8=10
5. ग्लोबल वार्मिंग को परिभाषित करें और इसके कारणों, परिणामों और नियंत्रणों पर विस्तार से चर्चा करें। 10

यूनिट-III

6. महासागर और समुद्र विज्ञान को परिभाषित करें आरेखों की सहायता से समुद्र तल की विभिन्न प्रकार की स्थलाकृतिक विशेषताओं पर चर्चा करें। 10
7. लवणता क्या है ? नक्शे की मदद से दुनिया में समुद्र के पानी की लवणता के पैटर्न पर चर्चा करें। 10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਸਹਾਸਾਗਰੀਯ ਜਲ ਫਲਚਲੀਓਂ ਸੇ ਆਪਕਾ ਕਯਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਧ ਹੈ ? ਨਕਸ਼ੇ ਕੀ ਸਦਫ ਸੇ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਸਹਾਸਾਗਰ ਕੀ ਸਹਾਸਾਗਰ ਧਾਰਾਓਂ ਪਰ ਚਚਾ ਕਰੋਂ।

2+8=10

9. ਨੋਟ ਲਿਖੋਂ :

(ਕ) ਤਾਪਸਾਨ ਕਿਰਣਨ ਮੇਂ ਸਹਾਸਾਗਰ ਧਾਰਾਓਂ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ

(ਖ) ਸਹਾਸਾਗਰ ਨਿਖੇਪ।

5×2=10

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (1) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਉਪਯੁਕਤ ਨਕਸ਼ੇ/ਆਰੇਖ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਕਰੈਡਿਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ਵ/ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨਮਾਰਕਡ/ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸਟੈਨਸਿਲ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਪੈਨ/ਪੈਨਸਿਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2) ਯੂ. ਐਸ. ਓ. ਐਲ./ਰੀਅਪੀਅਰ/ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ(ਆਂ) ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਆਕਲਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅੰਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਆਵੇਂਟਿਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਤਮ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਣਗੇ।

1. ਕੋਈ 10, ਹਰੇਕ ਲਗਭਗ 25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ :

(i) ਜਲਵਾਯੂ ਅਤੇ ਮੌਸਮ।

(ii) ਸਧਾਰਨ ਲੈਪਸ ਰੇਟ।

(iii) ਔਸਤ ਸਾਲਾਨਾ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗਣਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(iv) ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

(v) ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਸੰਰਚਨਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(vi) ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਦਬਾਅ

(vii) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ

(viii) ਫੇਰੇਲ ਦਾ ਨੇਮ

(ix) ਹੋਰਸ ਲੈਟੀਟ੍ਰਿਯੂਡ

(x) ਡੋਲਡਰਮ

(xi) ਵਪਾਰਕ ਹਵਾ

(xii) ਮਹਾਸਾਗਰ ਗਹਿਰਾਈ

(xiii) ਵੇਵ ਦੀ ਉਚਾਈ ਅਤੇ ਲੰਬਾਈ

(xiv) ਬੈਨਥੋਸ (Benthos)

(xv) ਗਲਫ ਸਟ੍ਰੀਮ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਕਲਾਈਮੈਟੋਲੋਜੀ ਅਤੇ ਮੈਟਰੋਲਾਜੀ ਕੀ ਹੈ ? ਕਲਾਈਮੈਟੋਲੋਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

3+7=10

3. ਸੋਲਰ ਇਨਸੋਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ, ਪਰਤੀ ਉੱਤੇ ਇਨਸੋਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੋਰੀਜ਼ੋਂਟਲ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

10

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਗਤਬਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਡਾਇਗਰਾਮ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਚੱਕਰਵਾਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

2+8=10

5. ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਨਾਂ, ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

10

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਡਾਇਆਗ੍ਰਾਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਤਲ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਥਲਾਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
7. ਲਵਣਤਾ ਕੀ ਹੈ ? ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਵਣਤਾ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹਲਚਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2+8=10
9. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(ੳ) ਤਾਪਮਾਨ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਸਾਗਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
(ਅ) ਓਸੀਅਨ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ। 5×2=10